

Ingurua ezagutzea

Jakintza eta esperientzia arlo honekin haur ingurua osatzen duten testuinguru desberdinak aurkitu eta irudikatzeko prozesua erraztu nahi zaie ikasleei, eta bide eman testuinguru horietan gogoetazko jarrera parte-hartzaile batez integratzeko. Arlo honetako edukiek zentzua hartzen dute gainerako arlokoen osagarriak diren heinean, eta proposamen didaktikoetan gauzatzera koan ekintzaren eta ikasketen globaltasunetik abiatuko da. Adibidez, ezin da ingurua ulertu hizkuntza desberdinak erabili gabe, eta, halaber, mugimendu orientatuak egiteko beharrezkoa da nork bere gorputza eta haren kokapen espaziala ezagutzea.

Ingurua zabaldu eta aldatu egiten da ikaslea eskolan hasten denean, eta ikasleak inguruarekin dituen harremanek aukera ezin hobeak behar dute izan munduari buruzko ezagutzak handitu eta abilezia, trebetasun eta gaitasun berriak garatzeko. Hortaz, ingurua errealitate bat da; ikasleak bertan ikasi eta hari buruz ikasi behar du.

Errealitatea ezagutu eta haren funtzionamendua ulertzeko, haurrak bere inguruan dauden objektuen eta gaien jokabidea eta ezaugarriak aztertzen ditu: inguru fisikoaren elementuekin jardun eta harremanak ezartzen ditu, elementu horiek aztertu eta identifikatzen ditu, sortzen dituzten sentazioez ohartzen da, haietan dituen eraginaren ondorioei aurrea hartzen die, haien arteko berdintasunak eta desberdintasunak atzematen ditu, erkatu, ordenatu eta kuantifikatu egiten du, eta horrela manipulatzetik irudikatzera igarotzen da, garatzen hasten ari diren abilezia logiko-matematikoen oinarria finkatuz.

Horrela, eta hezkuntzako esku-hartze egokiaren bitartez, ikasleak beren inguruko mundua ezagutzen hasten dira, beren pentsamendua egituratzen dute, denborazko sekuentziak barnerrazten dituzte, etorkizuneko ekintzak kontrolatu eta bideratzen dituzte eta gero eta autonomia handiagoa lortzen dute helduei buruz.

Natur ingurunea eta hura osatzen duten izakiak eta elementuak haurren jakin-minaren eta interesen xede nagusi bihurtzen dira laster. Naturaren elementuei buruz dituzten bizipenek eta haiei buruzko gogoetek, eskolaren laguntzarekin batera, fenomeno natural batzuk, haien ager-

penak eta ondorioak, ikustera bultzatuko dituzte ikasleak, eta, orobat, izaki bizidunak, haien artean ezartzen diren harremanak, haien ezaugarriak eta funtzio batzuk ezagutzera.

Natur ingurunearen aniztasuna eta aberastasuna estimatzea, pertsonak haren parte garelako ulertzea eta harekiko lotura afektiboa eskolan errespetuzko eta zaintzako ohiko jarrerak sustatzeko oinarriak dira.

Etapan honetan zehar Haur Hezkuntzako ikasleak gizartearen parte direla ohartzen dira. Eskolako bizitzak berarekin dakar pertsonak eta haien arteko harremanak ezagutzera eramaten duten esperientzia zabalagoak egotea, loturak eratu eta sozializazioaren oinarria diren jarrerak garatzea, adibidez konfiantza, enpatia eta atxikimendua. Harreman afektibo horien garapenean kontuan hartuko da ikasleen bizipenen, emozioen eta sentimenduen adierazpena eta komunikazioa, identitatea eratu eta bizikidetzat sustatzeko.

Pixkanaka, gure kulturaren ezaugarri batzuk ezagutzen hasiko dira. Kultur aniztasuna dela-eta, komeni da ikasleak gizartearen ohituretara hurbiltzea ikuspuntu ireki eta integratzaile batetik, horrela gizartearen dauden kultur mota eta adierazpen desberdinak ezagutzeko aukera izanen baitute eta haiekiko errespetuzko eta estimuzko jarrerak hartuko. Nafarroako kultur tradizio desberdinak daude eremu geografikoen arabera. Ikasleek beren tradizioak baliabide didaktiko gisa erabiliko dituzte, eta beste tokietako tradizioak baloratuko dituzte Nafarroako kulturaren aberastasunaren adierazle diren aldetik, hizkuntza eta kultura desberdinak modu baketsuan bizi baitira gure komunitatean.

Beraz, haur ingurua ikaslearen inguruan dagoen bizi espazioa da, guretako bakoitza ukitzen duena eta kide garen kolektiboak (familia, lagunak, eskola edo auzoa) ukitzen duena barne hartzen duena. Horrela, bizi garen ingurua osatzen duten alderdi fisikoak, naturalak, sozialak eta kulturalak atzemanen dituzte, eta beren burua Nafarroako komunitateko gizon baten gisa identifikatzen ikasiko.

Teknologia berriek inguruaren elementu gisa duten garrantzia dela-eta, beharrezkoa da ikasleek, teknologia horiek beren bizitzan duten garrantziaz oharturik, haiek ezagutu eta erabiltzen hastea.

Helburuak

Arlo honetan, hezkuntzako esku-hartzeak ondoko gaitasun hauek garatzeko helburua izanen du:

1. Beren ingurua modu aktiboan aztertu, egoera eta gertaera esanguratsu batzuei buruzko interpretazioak egin eta horiek ezagutzeko interesa izateko gaitasuna.
2. Gero eta modu egokiagoan eta pozgarriagoan besteekin harremanetan jarri eta jokabide sozialeko arauak pixkanaka barnerratu eta beren jokabidea horietara egokitzea.
3. Beren esperientziatik hurbil dauden talde sozialak eta haien ezaugarri, kultur agerpen, balio eta bizimodu batzuk ezagutu eta haien aldeko konfiantzako, errespetuko eta estimuzko jarrerak sortzea.

4. Abilezia matematikoetan hasteko, elementuak eta bildumak funtzionalki manipulatu, haien ezaugarriak identifikatu eta haien arteko taldekatze, sailkapen, hurrenkera eta kuantifikazio harremanak ezartzekoa.
5. Natur ingurunearen oinarriko osagaiak eta haien harreman eta aldaketa batzuk ezagutu eta baloratzekoa, hura zaindu, errespetatu eta kontserbatzeko erantzukizuna hartzekoa, erreferentziatzat hartuta Nafarroako Foru Komunitateko paisaiak.

Edukiak

1. multzoa. *Ingurune fisikoa: elementuak, harremanak eta neurketa*

- Ingurunean dauden objektuak eta gaiak, haien funtzioak eta eguneroko erabilerak. Ingurunea aztertzekeo interesa eta bere nahiz besteen objektuak errespetatu eta zaintzeko jarrera.
- Objektuen eta gaien ezaugarriak eta nolakotasunak atzematea. Elementuak sailkatu eta haien ezaugarriak eta mailak aztertzekeo interesa. Lehenbiziko zenbaki ordinalak testuinguru egokian erabiltzea.
- Bildumen zenbaketaren hastapenak. Kontaketa kalkulatzeko estrategia gisa erabili eta kantidad erabilerrazei buruzko zenbaki kardinalak erabiltzea.
- Zenbakien sailari buruzko hastapenak eta haiek ahoz erabiltzea kontatzeko. Zenbakiak eguneroko bizitzan duten funtzioaz ohartzea.
- Neurketa beharrezkoa duten egoerak aztertu eta identifikatzea. Neurtzeko tresnekiko interesa eta jakin-mina. Haien erabilerari buruzko hastapenak.
- Denboraren intuiziozko kalkulua eta neurketa. Eguneroko bizitzako jardueren denborazko kopurua.
- Nork bere burua eta objektuak espazioan kokatzea. Kokaleku erlatiboak. Higitze orientatuak egitea.
- Inguruko elementuetan forma planoak eta hiru dimentsiokoak identifikatzea. Oinarriko gorputz geometriko batzuk azterzea.

2. multzoa. *Naturara hurbiltzea*

- Izaki bizidunak eta materia bizigabea identifikatzea: eguzkia, animaliak, landareak, harriak, hodeiak edo ibaiak. Bizitzarako duten garrantzia baloratzea.
- Izaki bizidunen ezaugarri, jokabide, funtzio eta aldaketa batzuk ikustea. Bizi zikloari buruzko hastapenak: jaiotzetik heriotzara.
- Natur ingurunearekiko jakin-mina, errespetua eta zainketa, bereziki animaliei eta landareei dagokienez. Haiekin harremanak izatekeo interesa eta atsegina izan eta jarduketa negatiboak baztertzea.

- Nafarroako Foru Komunitatearen mapa eta haren paisaiak identifikatzea. Mendialdea, Erdialdea eta Erribera.
- Natur ingurunearen fenomenoak behatzea (euria, haizea, eguna, gaua...). Haien arrazoiei eta ondorioei buruzko aieruak egitea.
- Naturan jardutean atsegina izatea. Osasunerako eta ongizaterako duten garrantzia baloratzea.

3. multzoa. *Kultura eta gizartean bizitzea*

- Familia eta eskola kidetasuneko lehenbiziko talde sozialak diren aldetik. Haien existentziaren beharraz eta funtzionamenduaz ohartzea, eguneroko bizitzan betetzen duten zereginaren adibideak emanez. Haietan ezartzen diren harreman afektiboak baloratzea.
- Komunitatearen bizitzako premiak, eginbeharrak eta zerbitzuak aztertzea.
- Bide hezkuntza: trafikoko arauak, trafikoari buruzko lengoia ez hitzekoa, trafikoko seinaleak eta zirkulazioaren kodea nola interpretatu.
- Jokabideko jarraibide egokiak pixkanaka hartu, modu autonomoan eta elkarrizketaren bidez eguneroko bizitzako gatazkak partekatu eta konpontzea, arreta berezia emanez neskatoen eta mutikoen arteko harreman orekatuari.
- Inguruneke kultur identitatearen ezaugarri batzuk ezagutu eta kultur nahiz gizarte jardueretan parte hartzeko interesa izatea. Nafarroaren bandera, armarria eta himnoa ezagutzea. Erriberriko Nafarroako Erregeen Jauregia identifikatzea.
- Denboraren igarotzeari loturik, bizimoduan eta ohituretan gertatzen diren aldaketa batzuk identifikatzea.
- Beste kultura batzuetako hurrekin errespetuzko harreman afektiboak ezartzeko interesa eta prestasuna.

Ebaluazio irizpideak

1. Inguru hurbileko objektuak eta elementuak bereizi eta haietan eragitea. Elementuak eta bildumak berdintasun eta desberdintasun nabariaren arabera taldekatu, sailkatu eta ordenatzea, magnitude batzuk bereizi eta erkatzea eta multzoak zenbakien sailaren bitartez zenbatzea.

Irizpide honen bidez ondoko hauek baloratu nahi dira: inguruko objektuak eta gaiak identifikatzeko gaitasuna, haiek manipulazio-jardueren bidez aztertzekeo interesa eta haien ezaugarrien (forma, kolorea, tamaina, pisua...) eta jokabide fisikoaren (erori, biratu, irristatu, bote egitea...) arteko loturak ezartzeko gaitasuna.

Baloratzen da, halaber, haurrak abilezia logiko-matematiko batzuk garatzen ari diren modua, elementuen eta bildumen arteko lotura kuantitatiboak eta kualitatiboak ezartzearen ondorioz. Orobat, eguneroko bizitzako matematika problema errazak konpontzeko garatu den gaitasuna neurtuko da.

Ondoko hauek era baloratuko dira: manipulaziorako materialen bitartez zenbakizko loturak aztertzeke interesa, oinarrizko zenbakiei buruzko magnitudeen ezagutza (adibidez, bost zenbakiak bost gauza adierazten duela, alde batera utzita zer toki hartzen duten, zein forma, tamaina nahiz bestelako ezaugarri dituzten), zenbaki kardinalak eta ordinalak ulertzeke gaitasuna, haien erabilera batzuen ezagutza eta eguneroko bizitzako egoeretan erabiltzeke gaitasuna. Azkenik, kontuan hartuko da espaziorari buruzko oinarrizko nozien erabilera (goian, behean; barruan, kanpoan; hurbil, urrun), hala nola denborari buruzkoena (lehen, gero; goizez, arratsaldez) eta neurriei buruzkoena (pisuagoa da, luzeagoa, beteago dago).

2. Natur ingurunearekiko interesa izan, haren osagai batzuk identifikatu eta izendatzea, elkarren mendekotasuneko lotura errazak ezarri, natura zaindu eta errespetatzeko jarrerak izan eta hura kontserbatzeko jardueretan parte hartzea, Nafarroako paisaiak erreferentziatzat hartuta.

Irizpide honekin ondoko hauek baloratzen dira: naturaren elementuei buruzko interesa, ezagutza eta sentibilizazio maila, bai elementu bizidunei, bai bizigabeei dagokienez; haien ezaugarri eta funtzio orokor batzuk aztertzeke jarrera eta bizi zikloaren nozioa eta ziklo horrek dituen aldaketak ulertzeke gaitasuna.

Halaber, ingurune fisikoaren eta sozialaren artean lotura batzuk ezartzeko, pertsonen eguneroko bizitzan eragina duten aldaketa naturalak (urtaroen aldaketa, tenperatura...), eta gizakien jarduketan ondoriozko paisaiaren aldaketak identifikatzeko gai ote diren baloratuko da. Natura zaindu eta errespetatzeko jarrerak eta hura kontserbatzeko jardueretan parte hartzekeak izanen dituzte. Orobat, ingurunea ezagutzeko interesa, egiten dituzten oharrak eta aldaketen arrazoiei eta ondorioei buruz egiten dituzten aieruak baloratuko dira.

3. Inguruko talde sozial garrantzitsuenak, haien antolaketaren ezaugarri batzuk eta eskaintzen diren zerbitzu komunitario nagusiak identifikatu eta ezagutzea. Haien ezaugarrien eta agerpen kulturalen adibideak eman eta haien garrantzia baloratzea.

Irizpide honen bitartez ondokoen ezagutza maila neurtuko da: inguru hurbileko talde sozialak (familia, eskola...), horiek ematen dituzten zerbitzu komunitarioak (merkatua, osasun laguntza edo garraioak) eta haien zeregina gizartean.

Gizartearen beharraz ohartzen diren baloratzeke, gizartean erakunderik ez izateak pertsonentzat izanen lituzkeen ondorio batzuk eta bizikidetzarako arauak emateak duen garrantzia azaltzea eskatuko zaie.

Halaber, inguru hurbileko taldeetan duten integrazioa eta lotura afektiboa ikusiko da, bai eta beren jokabidea haiek erregulatzen dituzten printzipioen, balioen eta arauen arabera moldatzeko gaitasuna. Ikasleek gatazka egoerak aztertu eta horiek tratatu eta konpontzeke dituzten gaitasunei arreta berezia emanen zaie.

Inguruan dauden bestelako kulturak identifikatzen dituzten elementuak ulertzen ote dituzten eta ikaskide guztiekin afektuzko, errespetuzko eta eskuzabaltasuneko harremanak dituzten ere ebaluatuko da.